

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Materiał dodatkowy
<i>Zagadnienie:</i>	Analiza wypracowania na poziomie rozszerzonym
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Poziom egzaminu:</i>	Rozszerzony
<i>Adresaci dokumentu:</i>	Nauczyciele języka polskiego Uczniowie szkół ponadpodstawowych
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	20 kwietnia 2022 r.

Zespół redakcyjny:

dr Wioletta Kozak (CKE)
Agnieszka Romerowicz (CKE)

Recenzenci:

dr Tomasz Karpowicz (UW)
dr Marcin Smolik (CKE)
Andrzej Spilkowski (OKE w Gdańsku)
dr Romana Patyk (OKE w Jaworznie)
Teresa Bulska-Leśniak (OKE w Krakowie)
Zbigniew Kosiński (OKE w Łomży)
Sławomira Wójcik (OKE w Łodzi)
dr Mariusz Chołody (OKE w Poznaniu)
Grzegorz Sawa (OKE w Warszawie)
Beata Kwapińska (OKE we Wrocławiu)

Materiał został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 99
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Warszawie
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we
Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

W niniejszym materiale przeanalizujemy wypracowanie ucznia napisane na temat egzaminacyjny opublikowany w [Informatorze o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego \(część pisemna na poziomie rozszerzonym\) od roku szkolnego 2022/2023](#). Wypracowanie zostanie ocenione – w formie opisowej – wyłącznie pod względem:

- spełnienia formalnych warunków polecenia
- funkcjonalności wykorzystania utworów literackich.

Przeczytajmy temat wypracowania.

Temat

Wybierz **jeden** z poniższych tematów i napisz wypracowanie.

- W pracy rozważ **problem** podany w temacie.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranego **kontekstu** (np. historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, mitologicznego, biblijnego, religijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym.
- Utwory literackie przywołane w wypracowaniu muszą reprezentować co najmniej dwie epoki literackie.
- W wypracowaniu przedstaw **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **500 wyrazów**.

Heroizacja i deheroizacja bohatera literackiego.

Rozważ, jakie funkcje pełnią heroizacja i deheroizacja w kreacji bohatera literackiego.

W pracy odwołaj się do:

- *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego
- utworów literackich z dwóch różnych epok
- wybranego kontekstu.

O czym uczeń musi napisać w wypracowaniu, żeby zrealizować temat? Odpowiedź na to pytanie zawarto w TABELI 1.

TABELA 1. O CZYM UCZEŃ MUSI NAPISAĆ W WYPRACOWANIU?

Formalne warunki polecenia	Zakres merytoryczny problemu sformułowanego w temacie
<p>Konieczność odwołania się w wypracowaniu do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ trzech utworów literackich (muszą one reprezentować co najmniej dwie epoki literackie), w tym lektury obowiązkowej wskazanej w temacie, tj. <i>Małej Apokalipsy</i> Tadeusza Konwickiego ▪ jednego kontekstu (do wyboru spośród np.: historycznoliterackiego, teoretycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, mitologicznego, biblijnego, religijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego). 	<p>1) Rozumienie pojęć:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ heroizacja bohatera literackiego, tj. ukazanie bohatera jako nadzwyczajnej postaci ▪ deheroizacja bohatera literackiego, tj. pozbawienie bohatera cech heroiczych (wzniosłości, patosu, ukazanie jednostki reprezentującej np. zdegradowany system wartości) ▪ kreacja bohatera rozumiana jako sposób zobrazowania bohatera poprzez ukazanie jego systemu wartości, postawy (przypisanie mu określonych cech charakteru, czynów, gestów) itp. <p>2) Realizacja tematu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje zastosowania w utworze literackim heroizacji w kreacji bohatera literackiego ▪ funkcje zastosowania w utworze literackim deheroizacji w kreacji bohatera literackiego.

Przeczytajmy wypracowanie i oceńmy, czy spełnia ono formalne warunki polecenia oraz czy utwory literackie, które są omawiane w pracy, zostały wykorzystane funkcjonalnie.

Wypracowanie i ocenę zawarto w TABELI 2. **Czerwonym** kolorem zaznaczono **elementy wypracowania potwierdzające spełnienie formalnych warunków polecenia**, **zielonym** – fragmenty odnoszące się do sposobów wykorzystania w utworze literackim **heroizacji w kreacji bohatera**, **brązowym** – fragmenty odnoszące się do sposobów wykorzystania w utworze literackim **deheroizacji w kreacji bohatera**, a **niebieskim** – fragmenty określające **funkcję heroizacji i deheroizacji** w utworze literackim.

TABELA 2. OCENA WYPRACOWANIA

Spełnienie formalnych warunków polecenia	Wypracowanie ucznia	Ocena funkcjonalności wykorzystania utworów literackich
<p>Lektura obowiązkowa (literatura lat 1945–1989)</p>	<p>To, jak bohater postrzegany jest przez czytelnika, warunkowane jest przez to, w jaki sposób został on przedstawiony przez autora, to, jakie jego cechy zostały podkreślone, w jakich sytuacjach jest on pokazywany, czy jaki stosunek do niego ma sam narrator. Jednymi ze sposobów przedstawienia bohatera są heroizacja, czyli nadawanie komuś cech bohatera oraz deheroizacja, czyli pozbawianie kogoś tych cech. Techniki te stosowane są przez autorów w różny sposób i w celu osiągnięcia różnych efektów.</p> <p>Bohaterem <i>Małej Apokalipsy Tadeusza Konwickiego</i> jest anonimowy pisarz, który od dłuższego czasu już nie pisze. Akcja powieści rozgrywa się w PRL-owskiej Polsce, a sam narrator jest jednocześnie bohaterem. Bohatera odwiedzają działacze opozycji, Hubert i Rysio, którzy składają mu propozycję, aby dokonał samospalenia przed gmachem komitetu centralnego partii.</p> <p>Bohater nie przyjmuje od razu propozycji, nie widzi sensu w akcie samospalenia. Jest to pierwsza z oznak deheroizacji w powieści. Bohater nie jest szlachetnym ideowcem, który bez wahania poświęca się dla „wyższego dobra”. Jest nastawiony krytycznie do świata i ludzi go otaczających. Często dzieli się swoimi przemyśleniami, poszukuje ciągle dawnych wartości, a obecne pokolenia uważa za nijakie i stracone. Krytykuje zarówno klasę rządzącą, jak i opozycję, która może działać mniej lub bardziej swobodnie, tylko dlatego, że kiedyś współpracowała z partią (np. Rysio wydał kiedyś propagandową książkę, którą wciąż wtlaczają dzieciom do głowy w szkołach). Deheroizacja objawia się też tym, że bohater jest człowiekiem przeciętnym, nie posiada wyjątkowych cech czy historii. W trakcie wojny należał do AK, później przez chwilę do partii, później miał luźne związki z opozycją. Los bohatera jest podobny do wielu innych z tego</p>	<p>We wstępie uczeń wyjaśnił, jak rozumie pojęcia heroizacji i deheroizacji, oraz podkreślił, że te zabiegi służą kreacji postaci. Zauważył, że kreacja bohatera przekłada się na sposób odbioru bohatera przez czytelnika, a więc wskazał pierwszą funkcję stosowania tych zabiegów literackich w utworach. Zaznaczył też, że sposób wykorzystania tych technik przez autorów jest różny i służy różnym celom.</p> <p>Uczeń funkcjonalnie wykorzystał <i>Małą Apokalipsę</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pokazał, na czym polega zabieg deheroizacji bohatera-narratora (nie jest ideowcem, jest człowiekiem przeciętnym) ▪ określił funkcję deheroizacji bohatera – dzięki takiej kreacji postaci czytelnik rozumie, że walka o wolność w czasach PRL-u była trudna.

<p>Drugi utwór literacki (pozytywizm)</p> <p>Trzeci utwór literacki (średniowiecze)</p>	<p>okresu. Oprócz tego nie znamy jego imienia ani wyglądu, nie wyróżnia się niczym na tle już i tak szaroburej rzeczywistości powieści. Cały klimat powieści to obraz rozkładu moralnego, kryzysu wartości, brudnych ulic i zawałających się mostów. Bohater nie wyróżnia się na tym tle, co także przyczynia się do jego deheroizacji. Przez to, że bohater-narrator to przeciwieństwo bezinteresownego ideowca, czytelnik odczuwa, że bycie w opozycji nie było dla ludzi tak oczywistym i łatwym wyborem jak mogłoby się wydawać. Walka w imię wartości i prawdziwie wolnej Polski była w rzeczywistości trudna, a każdy z jej bojowników musiał sam ją podjąć. Wątpliwości bohatera co do samospalenia (ostatecznie nie dowiadujemy się, czy bohater zdecydował się na ten akt poświęcenia) pokazują, że nie jest on pewny, czy jego działania cokolwiek zmienią, wpłyną na obecną sytuację.</p> <p>Z kolei heroizację bohaterów można zauważyć w powieści Elizy Orzeszkowej <i>Nad Niemnem</i>. W jednej ze scen widzimy Jana i Justynę, którzy odwiedzają mogiłę powstańców styczniowych. Jest to miejsce ukryte przed światem, schowane pod kopytami drzew. Sama mogiła to pewnie rodzaj miejsca uświęconego, które wprawia Justynę w głęboką zadumę, powoduje refleksje nad losem powstańców i pamięcią o nich. Następuje tutaj pewna sakralizacja ich miejsca pochówku, a w efekcie też samych powstańców. Poprzez budowanie podniosłego klimatu tego miejsca i uczucia, które wywołuje u bohaterki to miejsce, Eliza Orzeszkowa oddaje hołd powstańcom i wyraża swoje własne poglądy.</p> <p>Heroizację możemy także zobaczyć w średniowiecznej <i>Pieśni o Rolandzie</i>. Przedstawia ona heroiczne czyny Rolanda, jednego z wiernych rycerzy Karola Wielkiego podczas walk z muzułmanami na Półwyspie Iberyjskim. Heroizacja osiągnięta jest tutaj przez same opisy i czyny bohatera. Roland jest wzorcem idealnego rycerza średniowiecznego – wysoko urodzony, sprawny fizycznie, posiadający poczucie honoru rycerskiego (nie wzywa pomocy Karola Wielkiego, gdy zbliżają się Arabowie, w obawie, że byłoby to sprzeczne z kodeksem rycerskim), wierny swojemu suwerenowi, broni ojczyzny, oddaje za nią życie i wreszcie walczy w imię</p>	<p>Uczeń zanalizował różne aspekty kreacji postaci (np. brak opisu wyglądu, opisy postaw bohatera, jego poglądów i stosunku do innych), żeby pokazać sposób deheroizacji tego bohatera, a wreszcie – określić, w jakim celu ten zabieg zastosowano w utworze.</p> <p>Uczeń częściowo funkcjonalnie wykorzystał <i>Nad Niemnem</i>. Przeanalizował sposób zobrazowania powstańczej mogiły, ale nie ukonkretnił historii powstańców: Jerzego Bohatyrowicza i Andrzeja Korczyńskiego – przedstawicieli szlachty zaściankowej i ziemiaństwa, którzy wspólnie walczyli o niepodległość i spoczęli w jednym grobie. Uczeń nie wyjaśnił, dlaczego można mówić o sakralizacji powstańców i na czym polega ich heroizacja.</p> <p>Uczeń częściowo funkcjonalnie wykorzystał <i>Pieśń o Rolandzie</i>. Powierzchniowo pokazał, na czym polega zabieg heroizacji Rolanda</p>
---	---	---

<p>Kontekst (motyw <i>ars moriendi</i>)</p>	<p>Boga (zgodnie ze średniowiecznym teocentryzmem). Roland wypełnia też wszystkie znamiona charakterystycznej dla epoki <i>ars moriendi</i>, czyli sztuki umierania. Przeczuwając swój koniec, wspina się na wzgórze, odwraca się w stronę wrogiej Hiszpanii, próbuje złamać miecz zawierający relikwię, aby nie dostał się w ręce pogan, wyciąga prawą rękę do Boga, a ostatnimi rzeczami, które zaprzętają jego głowę przed śmiercią, są Francja, ukochana ojczyzna i suweren, Karol Wielki. Ideał, jaki prezentuje Roland, wynagrodzony jest przez zbawienie, z nieba zstępują aniołowie i zabierają duszę rycerza ze sobą. Heroizacja w tym utworze służy ukazaniu wzoru godnego do naśladowania, ideału, do którego powinni dążyć wszyscy średniowieczni rycerze, ale też upamiętnieniu dokonań Rolanda, który był przecież postacią historyczną.</p> <p>Heroizacja i deheroizacja to zabiegi, które mogą być stosowane przez twórców w kreacji postaci. Heroizować można poprzez sakralizację czy opisanie niezwykłych czynów i cech, aby oddać hołd, czy szerzyć wzorce. Deheroizować można poprzez brak nadania cech heroicznych, wyróżniających jednostkę na tle innych czy poprzez ukazanie błędnych decyzji. Autorzy stosują ten zabieg, by podkreślić beznadziejność pewnych kwestii albo żeby wyrazić swoje własne poglądy, skrytykować przeszłe pokolenia.</p>	<p>(wskazał na cechy bohatera jako idealnego rycerza oraz na jego zachowanie tuż przed śmiercią). Zabrakło jednak zinterpretowania poszczególnych elementów kreacji postaci, tzn. uczeń nie wyjaśnił, dlaczego np. ukazanie Rolanda na wzgórzu i z wyciągniętą prawą ręką do Boga świadczy o heroizacji postaci, nie wyjaśnił symboliki wniebowzięcia w kontekście heroizacji postaci. Uczeń określił funkcję heroizacji bohatera w sposób ogólny – napisał, że ten zabieg posłużył ukazaniu wzorca osobowego oraz upamiętnieniu dokonań Rolanda.</p> <p>W zakończeniu zdający podsumował swoje rozważania. Ukonkretnił, jakimi sposobami autorzy osiągnęli heroizację czy deheroizację oraz uogólnił funkcje każdego z tych zabiegów artystycznych.</p>
---	--	--